

De leden van de gemeenteraad van Haarlemmermeer

Postbus 250
2130 AG Hoofddorp

Bezoekadres:
Raadhuisplein 1
Hoofddorp
Telefoon 0900 1852
Telefax 023 563 95 50

Contactpersoon

Projecten en Planeconomie

Debby de Rijk

Doorkiesnummer

023 567 63 18

Uw brief

Ons kenmerk

14.071492\adv

Bijlage(n)

1 Monitor Ruimte voor Duurzaamheid 2013

Onderwerp

Monitor Ruimte voor Duurzaamheid 2013

Verzenddatum

12 MAART 2014

Geachte heer, mevrouw,

Op 7 april 2011 heeft de gemeenteraad het programma Ruimte voor Duurzaamheid vastgesteld (*kenmerk 2010.0055103*). In het programma zijn ambities voor 2020/2030 opgenomen – onder andere in termen van CO₂ reductie en duurzame energieopwekking – en doelstellingen voor 2014. Met deze brief willen wij u informeren over de resultaten van 2013: wij hebben – met nog een jaar te gaan – veel doelstellingen voor 2014 bereikt. Wel merken wij daarbij op dat de crisis, de verhoogde efficiëntie van energiecentrales en het niet doorgaan van gebiedsontwikkelingen hebben bijgedragen aan het bereiken van de CO₂-reductie. De doelstelling is om alle gebiedsontwikkelingen CO₂ neutraal te realiseren. Dit vereist nog de nodige inspanningen. De enige doelstelling voor 2014 die we nog niet hebben bereikt is die op het gebied van duurzame energieopwekking. Dit is het gevolg van het restrictief beleid van de Provincie Noord Holland om geen windturbines op land toe te staan waarover u eerder bent geïnformeerd (*kenmerk 2013/26673*).

Monitor Ruimte voor Duurzaamheid

In 2011 is in kaart gebracht hoe Haarlemmermeer ervoor stond in 2010 (*kenmerk 2011.0035235*). In juni 2012 heeft de raad de eerste monitor Ruimte voor Duurzaamheid ontvangen (*kenmerk 2012/3781*). In juni 2013 volgde de monitor 2012 (*kenmerk 2013/26673*). In voorliggende brief beantwoorden wij op basis van de monitor 2013 onderstaande vragen:

1. Welke resultaten zijn in 2013 behaald op programma niveau? Dit gaat dan om de resultaten dat het programma direct heeft bereikt.
2. Welke trends en ontwikkelingen zijn er te zien? Hoe 'scoort' heel Haarlemmermeer ten opzichte van het landelijk gemiddelde en ten opzichte van 2010, 2011 en 2012? Dit gaat dan om de resultaten die alle de burgers, bedrijven en instellingen in Haarlemmermeer hebben bereikt. Het programma heeft hier indirect een bijdrage aan geleverd.

3. Op basis van de beantwoording van bovenstaande vragen resteert de vraag: Zijn wij nog steeds op de goede weg ten opzichte van de doelstellingen voor 2014 en de ambities voor 2020/2030?

Met ons monitoringsysteem kunnen wij meten hoe Haarlemmermeer 'scoort' als het gaat om duurzaamheid. Het gaat dan om het schaalniveau van de gehele Haarlemmermeer. Daarnaast wordt met het monitoringsysteem gerapporteerd over welke resultaten wij met het programma beogen te behalen en welke zijn behaald. Het monitorsysteem is gericht op het gehele spectrum van duurzaamheid en bevat daarom indicatoren op het gebied van *People*, *Planet* en *Profit*. De monitor verschijnt dit jaar eerder dan vorige jaren, om zodoende voor de gemeenteraadsverkiezingen te rapporteren hoe we ervoor staan. Dit betekent wel dat we met meer geprognosticeerde gegevens werken dan in eerdere jaren.

Ad 1. Welke resultaten zijn in 2013 behaald op programma niveau?

Het programma Ruimte voor Duurzaamheid is opgesteld vanuit de idee van de 'Wheel of Sustainability'. De gemeente Haarlemmermeer ziet economie, kennisontwikkeling en onderwijs als de motor voor een duurzame, klimaatbestendige maatschappij. Een *duurzame* samenleving kan alleen bestaan met een *duurzame* economie. Maar voor een *duurzame* economie is kennis en kunde nodig op het gebied van *duurzaamheid*. Door deze kennisontwikkeling op het gebied van *duurzaamheid* ontstaan *duurzame* innovaties. Deze *duurzame* innovaties dragen dan weer bij aan een nog *duurzamere* maatschappij, die op zijn beurt weer vraagt om nog een *duurzamere* economie. Dit is het wiel dat de gemeente Haarlemmermeer in gang wil zetten en houden.

Het programma Ruimte voor Duurzaamheid heeft zowel kwantitatieve als kwalitatieve resultaten geboekt. Kwantitatief is 9 kton CO2 reductie per jaar gerealiseerd en wordt er jaarlijks 23 GWh meer duurzame energie opgewekt in Haarlemmermeer als direct resultaat door het programma. Anderzijds rust het programma juist ook op onze partners: het zijn onze inwoners, bedrijven en instellingen die samen het verschil willen maken. De gemeente faciliteert die partners die stappen willen zetten. Soms samen het onmogelijke mogelijk maken. De dynamiek die hierdoor vrij komt kan anderen inspireren ook in actie te komen. Deze indirecte resultaten van het programma zijn inzichtelijk in het beeld van Haarlemmermeer (zie ad 2.)

Hierna vatten wij de kwalitatieve resultaten samen. Voor een uitgebreide toelichting, zie deel 3 van bijlage 1, startend op pagina 41. Gezien het programma juist rust op het inspireren, faciliteren, enthousiasmeren en in beweging brengen van onze partners, schetsen wij ook kort wat onze partners in duurzaamheid in 2013 realiseerden.

Op 22 januari 2013 is de eerste van drie wereldwijde kenniscentra voor toegepast onderzoek van ASU geopend in Haarlemmermeer: **het Global Sustainability Solutions Center** (GSSC). Het GSSC brengt universiteiten, ondernemingen, maatschappelijke organisaties, gemeenschappen en overheidsorganisaties samen om vraagstukken op het gebied van duurzaamheid aan te pakken en, uiteindelijk, op te lossen.

De eerste drie projecten van het GSSC zijn inmiddels gestart:

- Op 13 mei 2013 is een driedaagse workshop gehouden voor docenten bij de Katholieke Scholengemeenschap Hoofddorp (KSH) geleverd waarbij ASU inspeelt op de vraag van deze school voor concrete adviezen en mogelijkheden die de KSH kan implementeren.
- Voor Delta Development Group wordt onderzocht welke invloed het CradlettoCradle ontwerp van gebouwen heeft op de productiviteit en gezondheid van medewerkers.
- Haarlemmermeer Beyond Sustainability: het opstellen van een innovatieve methodologie op het gebied van duurzame gebiedsontwikkeling in Haarlemmermeer, waarbij de verbindingen tussen de diverse projectontwikkelingen zowel fysiek als non-fysiek gelegd worden. Primaire opdrachtgevers hiervoor zijn Schiphol Area Development Company (SADC) gemeente Haarlemmermeer en Park 20120.

Op 22 januari 2013 opende ook **Enginn** zijn deuren. Duurzame (startende) innovatieve ondernemers kunnen toegang krijgen tot een creatieve werkomgeving, in combinatie met coaching, netwerken, kennis en expertise, klanten en investeerders en toepassingsmogelijkheden bij bedrijven en instellingen.

Inmiddels zijn verschillende innovatieve ondernemers binnen Enginn aan de slag. Eind 2013 waren zes startende duurzame ondernemingen aan de slag in ENGINN.

Ook is in 2013 **Meermaker** opgericht en zijn voorbereidingen getroffen om in 2014 van start te gaan met diverse projecten en de oprichting van een eigen Haarlemmermeers energiebedrijf Tegenstroom. In januari 2014 hebben Meermaker, Ymere en gemeente Haarlemmermeer de start gemaakt van het unieke zonnepanelenproject waarbij 3.000 huurwoningen van zonnepanelen worden voorzien. Die leveren per jaar minimaal 40 tot bij sommige huishoudens wel 90 of zelfs 100 procent van de elektriciteitsbehoefte, en daarmee zoveel minder CO₂ uitstoot. Het levert de huurder per direct een lagere energierekening op die oploopt tot tientallen euro's per jaar. In totaal worden 24.000 panelen geïnstalleerd, wordt ruim 5 miljoen kWh schone energie lokaal opgewekt en tot 150.000 euro besparingen per jaar op de energierekeningen voor al die huurders. Opvallend in de Monitor 2013: in de buurt Graan voor Visch waar door Ymere is geïnvesteerd in renovatie en Meermaker in 2013 startte met de campagne is ook het energieverbruik zichtbaar afgenomen.

In het voorjaar van 2014 start de levering van duurzame energie via een zonnepanelenveld en zonnig Haarlemmermeer. Met de panelen op het zonnepanelenveld langs de A4 kan iedereen zonder eigen of voor zonnepanelen geschikt dak zonne-energie opwekken en gebruiken. Zonnig Haarlemmermeer biedt particulieren met een eigen huis de mogelijkheid zelf zoveel mogelijk groene stroom op te wekken, zonder investering vooraf. Een minimum output garantie gedurende de hele leaseperiode van 15 jaar geeft je zekerheid over de opbrengst. Sinds 3 maart 2014 heeft Haarlemmermeer ook haar eigen energiebedrijf Tegenstroom. Iedereen kan bij Tegenstroom hier groene stroom en gas afnemen. De droom is om al die stroom en warmte in Haarlemmermeer duurzaam op te wekken.

Het **Natuur en Milieu Centrum Haarlemmermeer (NMCH)** heeft in 2013 ongeveer 12.500 huishoudens en meer dan 8000 kinderen bereikt. Daarnaast worden in 2014 de scholen bezocht door studenten van de Hogeschool van Amsterdam met als doel deze verder te verleiden en te ondersteunen aan de slag te gaan met verduurzaming.

Ook start in 2014 het project 'groene kapstok', een pilot met enkele scholen om te onderzoeken hoe planten in scholen bijdragen aan de luchtkwaliteit van klaslokalen en daarmee de gezondheid van kinderen. Eerder hebben studenten van de Hogeschool van Amsterdam bedrijven in Haarlemmermeer bezocht om hen te verleiden en ondersteunen aan de slag te gaan met het verduurzamen van het bedrijf. Inmiddels zijn ruim 600 studenten langs geweest bij bedrijven in Haarlemmermeer. Daarnaast is het NMCH samen met Winst uit je Woning een project gestart op het gebied van collectieve inkoop van isolatiemaatregelen. In totaal zijn er 1.974 deelnemers die inschreven op bijna 3.000 isolatiemaatregelen. Door het grote aantal inschrijvers is een gezamenlijk inkoopvoordeel gegenereerd van 20%. Samen met een isolatiesubsidie vanuit de provincie Noord Holland komt het voordeel voor bewoners op 35%. De gemeente heeft in 11.000 brieven de bewoners van oudere woningen in Haarlemmermeer aanbevolen om gebruik te maken van deze combinatie campagne en subsidie.

Op 11 april 2013 zijn met een vertegenwoordiging van onze partners in duurzaamheid de wensen voor een innovatieraad vertaald naar een concrete uitwerking:

- Verbindingen faciliteren: inzicht krijgen in de initiatieven die er allemaal spelen en het stimuleren van synergie tussen deze initiatieven. Dan gaat het allereerst om een (digitale) community voor duurzaamheid waar alle spelers die betrokken zijn bij duurzame ontwikkelingen in Haarlemmermeer een plek krijgen;
- Richten en bevorderen van initiatieven: het, voor zover mogelijk en nodig, richten en helder positioneren en afstemmen van de individuele initiatieven die er spelen;
- Duurzaamheidsmarketing: het helder communiceren van duurzaamheidsdoelstellingen van de gemeente en deze matchen met de initiatieven om de regio te positioneren en uit te dragen met als doel de economische attractiviteit en activiteit van de regio te vergroten.

De digitale community wordt ingericht op de zogenaamde 'Portal Haarlemmermeer'. In maart 2014 hebben wij de diverse successen van initiatiefnemers op de bijeenkomst 'De toekomst is gisteren begonnen' gepresenteerd en is tevens de innovatieraad (Versnellingskamer) geïnstalleerd. Om elkaar te inspireren en waar mogelijk verbindingen te leggen om meerwaarde te benutten en om samen weer verdere stappen te zetten. Mede door deze sterke samenwerking heeft de gemeente Haarlemmermeer op 3 februari 2014 de Duurzaam Bouwen award 2014 gewonnen!

Als laatste heeft de gemeente sinds mei 2013 beleid op het gebied van duurzaam bouwen. Haar ambities heeft zij vastgelegd in zogeheten GPR-scores. GPR-gebouw is een instrument dat duurzaam bouwen meetbaar en bespreekbaar maakt en goed aansluit bij de gemeentelijke beleidspraktijk en de daarmee samenhangende wettelijke kaders. Het instrument GPR-gebouw omvat meerdere duurzaamheidsaspecten zoals energie, binnenklimaat, materialen, etc. Naast communiceren van ambities is het instrument bij uitstek geschikt om ontwerpen op duurzaamheid te optimaliseren, resultaten te toetsen en concurrerende aanbiedingen te vergelijkbaar te maken. Zo'n 170 gemeenten, milieudiensten en regio's en maken reeds gebruik van dit instrument. Daarnaast hanteren ook meer dan 200 architecten-, adviesbureaus, corporaties, projectontwikkelaars en onderwijsinstellingen deze methode. De gemeente beschikt over een eigen licentie om bouwers die hierover nog niet beschikken behulpzaam te kunnen zijn. Verder zal bij economisch herstel veel aandacht nodig zijn voor het bereiken van de ambitie "CO₂-neutraal" als gebiedsontwikkelingen gaan plaatsvinden zoals Haarlemmermeer-West, de ontwikkeling van nieuwe logistieke bedrijven terreinen en de vernieuwing van bestaande kantoren- en bedrijventerreinen.

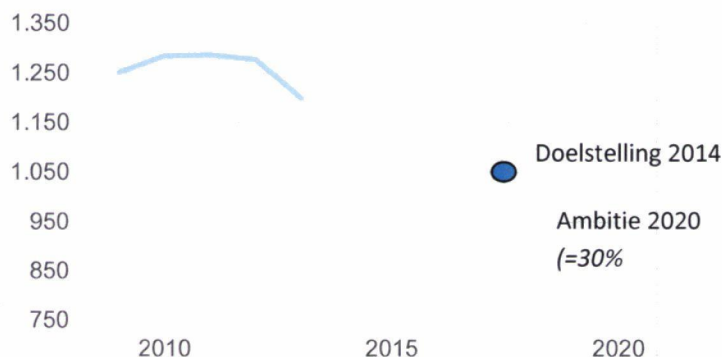
Ad 2. Welke trends en ontwikkelingen zijn er te zien? Hoe 'scoort' Haarlemmermeer ten opzichte van het landelijk gemiddelde en ten opzichte van 2010, 2011 en 2012?

Om een beeld te geven van de ontwikkelingen ten opzichte van 2010 (0-meting), 2011, 2012 en 2013 zijn hieronder de indicatoren samengevat met indexgetallen.

Indicator Beeld van Haarlemmermeer	2010	Index 2010	2011	Index 2011	2012	Index 2012	2013 ¹	Index 2013
1. CO2 uitstoot totaal Haarlemmermeer	1.285	100	1.276	99	1.287	100	1.199	93
Uitstoot van CO2 in kiloton per jaar								
2. CO2 uitstoot, exclusief Schipholregio	934	100	926	99	906	97	844	90
Uitstoot van CO2 in kiloton per jaar exclusief Schiphol en Schiphol gerelateerde bedrijvigheid								
3. Duurzame energieopwekking	238	100	295	124	430	181	462	194
Duurzame opgewekte energie in Terajoules								
4. Laadpalen	13	100	36	277	62	477	193	1.485
Aantal laadpalen in de Haarlemmermeer								
5. Afval	255	100	253	99	234	92	231	91
Huishoudelijk restafval in kg per inwoner								
6. Energielasten bewoners	1.684	100	1.805	107	1.927	114	1.886	112
Gemiddelde prijs levering energie bewoners per vastgoedobject								
7. Energielasten bedrijven	15.281	100	16.253	106	17.036	112	17.223	113
Gemiddelde prijs energie bedrijven per vastgoedobject								
8. Bedrijfsvestigingen	8.416	100	8.919	106	9.015	107	9.008	107
Aantal bedrijfsvestigingen in Haarlemmermeer								
9. Werkzame personen	112.383	100	114.114	102	115.406	103	127.967	114
Aantal werkzame personen in Haarlemmermeer								

CO₂ uitstoot

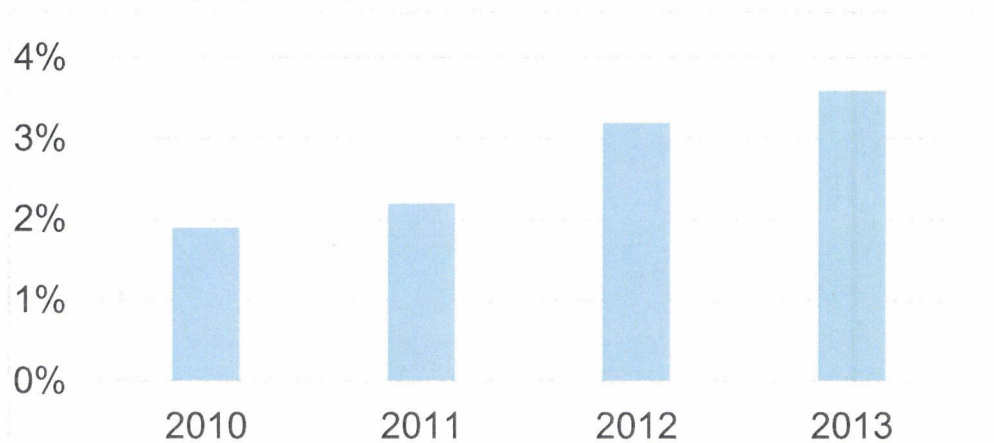
In de onderstaande figuur is de CO₂ uitstoot van de gemeente Haarlemmermeer vanaf 1990 visueel weergegeven in relatie tot de vastgestelde doelstellingen voor 2014 en ambities voor 2020.

¹ Enkele gegevens van de Monitor Ruimte voor Duurzaamheid zijn berekenend op basis van geprognosticeerde gegevens. De prognoses ten aanzien van het energieverbruik zijn van Energie in Beeld. Overige prognoses zijn berekend op basis van meerjarige trends (gemiddelde stijging/daling percentages). Deze gegevens worden bijgesteld nadat definitieve gegevens beschikbaar zijn.

Voornaamste redenen voor de CO₂ reductie zijn de toename in het gebruik van hernieuwbare energie, afname in energieverbruik (voornamelijk gasverbruik) bij zowel bewoners als bedrijven, de hogere klimaat-efficiëntie van energieproducenten, de financiële en economische crisis en de toename van het gebruik van elektrisch aangedreven auto's. Er is een reductie zichtbaar van 99 kton als Schiphol en de Schiphol gerelateerde activiteiten buiten beschouwing worden gelaten. Schiphol loopt op schema ten opzicht van haar doelstellingen voor 2020. Voor een uitgebreide toelichting, zie bijlage 1, pagina 27. De CO₂ uitstoot van Nederland is nog niet bekend. De Nederlandse Emissie Autoriteit (Nea) presenteert medio mei 2014 de CO₂ cijfers over 2013 van de Nederlandse bedrijven die deelnemen aan emissiehandel. In september 2014 komen de landelijke gegevens op het gebied van CO₂ uitstoot beschikbaar.

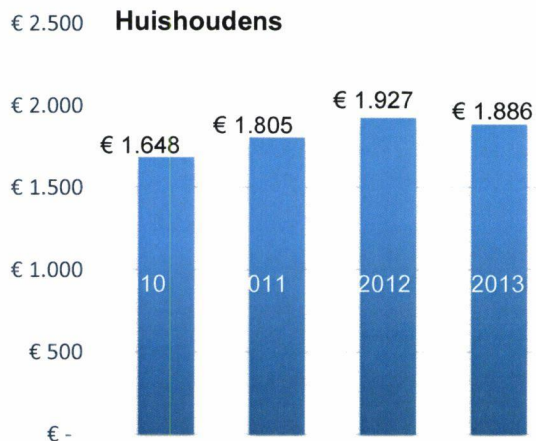
Duurzame energieopwekking

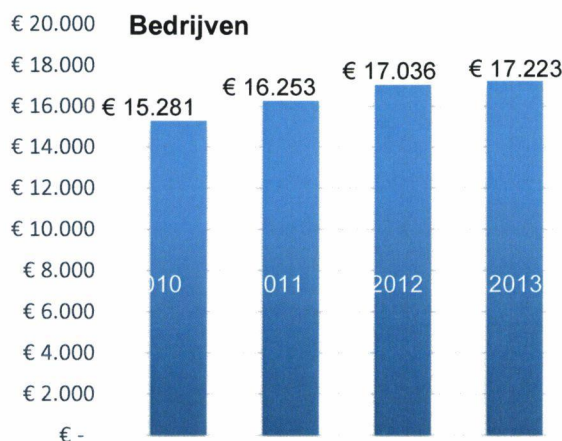
De voornaamste redenen voor de toename in duurzame energieopwekking zijn de vergistingsinstallatie bij de Meerlanden, de nieuwe windturbines bij Burgerveen Oost en zowel particuliere zonnepanelen als het zonnepanelenveld bij Schiphol theGROUNDS. Percentueel (ten opzichte van het totaalverbruik) wekt Haarlemmermeer nu 3,6% duurzame energie zelf op. Voor een uitgebreide toelichting, zie bijlage 1, pagina 29.

Energielasten

Huishoudens

Bedrijven

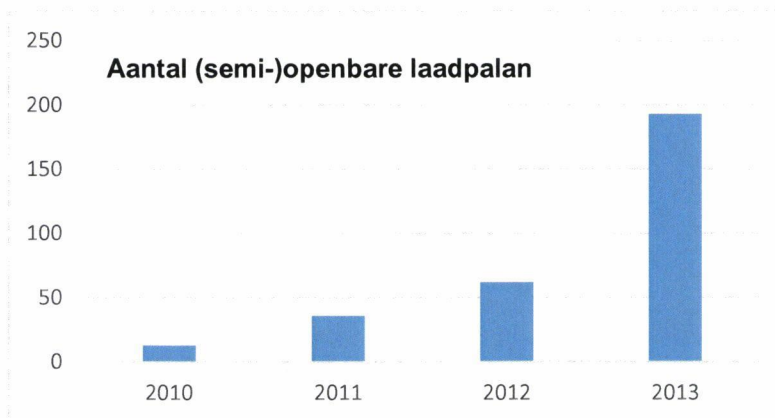
De daling van 2% in 2013 bij bewoners komen met name door een lager gasverbruik door labelstappen die zijn gemaakt door Ymere, isolatiemaatregelen, vervanging van oude CV ketels naar HR++ ketels en een relatief warme winter in 2013. Bij bedrijven is een kleine stijging zichtbaar van 1%.

Ten opzichte van 2010 zijn de energielasten inmiddels met 12% en 13% toegenomen, terwijl het energieverbruik van bewoners lager is geworden. Dit komt door een stijging in de energieprijzen van 10% voor elektriciteit en maar liefst 23% voor gas ten opzichte van 2010. Verwacht wordt dat de energieprijzen verder zullen stijgen doordat er minder gas wordt gewonnen in Groningen.

Gemiddeld geeft een Haarlemmermeers gezin € 1.886 per jaar uit aan energie. Een gemiddeld bedrijf geeft € 17.223 uit. Verdere daling van energieverbruik betekent dat mogelijk de bestedingsruimte van bewoners en bedrijven toeneemt. Ter illustratie: de daling die sinds 2010 is ingezet als het gaat om energieverbruik betreft omgerekend een besparing van € 2.7 miljoen euro voor bewoners.

Voor een uitgebreide toelichting, zie bijlage 1; pagina 19.

Mobiliteit

De meeste laadpalen bevinden zich rond de A4 en in de omgeving van Schiphol. Haarlemmermeer heeft relatief gezien (per inwoner) ongeveer zes maal zoveel laadpalen dan landelijk gemiddeld. Daarnaast zijn er ruim 223 auto's die op aardgas, biogas of groengas rijden, twee maal zoveel per inwoner als het landelijk gemiddelde. Ook zijn er 1.436 hybride en 538 elektrisch aangedreven auto's (348 meer dan in 2012) in Haarlemmermeer. Dit is ruim zeven maal zoveel als landelijk gemiddeld per inwoner. Voor een uitgebreide toelichting, zie bijlage 1; pagina 37.

Ad 3. Zijn wij nog steeds op de goede weg?

In het programma Ruimte voor Duurzaamheid zijn ambities voor 2020/2030 opgenomen en doelstellingen voor 2014. Deze zijn zowel kwantitatief (in termen van CO₂ reductie en duurzame energieopwekking) als kwalitatief.

Kwantitatieve doelstellingen 2014

Inmiddels is in Haarlemmermeer 86 kton CO₂ reductie gerealiseerd en 86 GWh energie opwekking gerealiseerd. Met nog een jaar te gaan hebben wij de doelstelling op het gebied van CO₂ reductie voor 2014 bereikt. Wel merken wij daarbij op dat de crisis, de verhoogde efficiëntie van energiecentrales en het niet doorgaan van gebiedsontwikkelingen hebben bijgedragen aan het bereiken van de CO₂-reductie.

De doelstelling is om alle gebiedsontwikkelingen CO₂ neutraal te realiseren. Dit vereist in de toekomst een ver(der)gaande aanpak in de manier hoe we gebieden ontwikkelen. De doelstelling voor 2014 op het gebied van duurzame energieopwekking hebben wij nog niet gehaald. Dit is het gevolg van het restrictief beleid van de Provincie Noord Holland om geen windturbines op land toe te staan.

Kwalitatieve doelstellingen 2014

De kwalitatieve doelstellingen van het programma Ruimte voor Duurzaamheid in 2014 zijn:

- een operationele innovatieraad als expertgroep met gebruikmaking van landelijke expertise;
- hoger onderwijs in Haarlemmermeer gecombineerd met onze sterke economische clusters;
- inrichting van incubator(s) (broedplaats) voor duurzame initiatieven;
- duurzaamheid is nadrukkelijk geïntegreerd in het Haarlemmermeers onderwijsaanbod op basis van vrijwillige deelname door de scholen in Haarlemmermeer;
- jaarlijkse (icoon)projecten van bedrijven/organisaties die zich onderscheiden in duurzame ontwikkeling.

De Versnellingskamer, het Global Sustainability Solutions Center, Enginn, het Duurzaam Bedrijf en de activiteiten van het NMCH hebben ingezet op deze kwalitatieve doelstellingen (zie ad 1 voor een uitgebreidere toelichting op deze initiatieven).

Kwantitatieve ambitie 2020/2030

De kwantitatieve ambitie van de gemeente Haarlemmermeer is om in 2020 te realiseren:

- 20% duurzame energieopwekking;
- 30% CO₂ reductie ten opzichte van 1990.

Landelijk is de doelstelling om 20% duurzame energie op te wekken in 2020 bijgesteld naar 16% in 2023. Aan de andere kant ligt er nu een voorstel in de EU dat in 2020 27% van de energie in de hele EU duurzaam opwekt wordt. Dit percentage wordt niet per lidstaat opgelegd. Nederland staat op het gebied van implementatie van duurzame energie op de een na laatste plaats in Europa (4%). Dit heeft voornamelijk te maken met een wisselvallig beleid dat de overheid voert ten aanzien van subsidies, stimuleringsprogramma's en de lage gasprijs.

Het percentage duurzame energieopwekking in Haarlemmermeer is op dit moment 3,6%. Resteert dus hoe dan ook een enorme opgave, waarin een mix van duurzame energiesystemen (zowel wind als zonne-energie en biomassa) nodig is. Ter illustratie: inzet voor 15,6% duurzame energie opwekking staat gelijk aan twee en een half maal zoveel zonnepanelen dan alle huishoudens van Haarlemmermeer op hun dak kunnen hebben; of vijf maal zoveel windturbines als er op dit moment in Haarlemmermeer Zuid zijn gepland. Een percentage duurzame energieopwekking heeft feitelijk twee variabelen. Namelijk de hoeveelheid duurzaam opgewekte energie gedeeld door de totaal verbruikte energie. Om de zware ambitie om 20% duurzame energie op te wekken te halen in 2020 zal daarom met name moeten worden ingezet op de installatie van meer duurzame energietechnieken én energiebesparingen in de huidige bebouwde omgeving (zowel bewoners als bedrijven). De gemeente Haarlemmermeer is met haar ambities op het gebied van CO₂ reductie koploper. Landelijk is de doelstelling om in 2020 in totaal 20% CO₂ reductie te behalen ten opzichte van 1990. De gemeente Haarlemmermeer heeft een scherpere doelstelling geformuleerd. Er ligt nu een voorstel in de EU om voor 2030 te streven naar 40% CO₂ reductie. Een forse extra reductie, maar meer tijd om dit te behalen.

Uit de monitor Ruimte voor Duurzaamheid 2013 is gebleken dat in deze collegeperiode de gemeente 6,7% reductie heeft behaald en is hiermee op het niveau van 1990 gekomen. Concreet betekent dit dat de gemeente Haarlemmermeer in de periode 2011-2013 op koers is om de ambitie voor 2020 te bereiken. In de periode 2014-2020 zal hieraan gevold moeten worden. Met een verwachte groei in aantal inwoners en werkzame personen is dit geen gemakkelijke opgave. Het gaat dan met name om ver(der)gaande toepassingen van actieve maatregelen, zoals isolatie, zonnepanelen en/of uitwisseling van energiereststromen tussen bedrijven te realiseren. Dat gaat niet vanzelf. Daar komt bij dat als gebiedsontwikkelingen in de komende jaren weer gaan plaatsvinden er forse inzet nodig is om deze CO₂-neutraal te ontwikkelen. Als dit niet gebeurt, zal de bereikte CO₂ reductie van deze collegeperiode weer teniet worden gedaan en weer een stijgende lijn in de uitstoot zichtbaar worden.

De totale CO₂ uitstoot van Haarlemmermeer is verdeeld naar de uitstoot van bedrijven (56,8%), mobiliteit (21,5%), woningen (14,5%), overige broeikasgassen (4,1%) en afvalverwerking (3,1%). Met andere woorden; als alle huishoudens energieneutraal zouden zijn, dan zou dit een CO₂ reductie opleveren van 14,5%. De verdeling laat zien dat het hoogste reductiepotentieel bij bedrijven ligt. Om dit potentieel daadwerkelijk te realiseren blijft een belangrijke rol weggelegd voor de overheid als verbinder of facilitator om ondernemers daadwerkelijk in beweging te krijgen. Onze ervaringen met het project Duurzaam Ondernemen wijzen erop dat de grote massa vaak pas wordt verleid om in beweging te komen als voor hen inzichtelijk wordt dat duurzaamheid loont en handvatten worden aangereikt voor toepassing (ontzorging). Voor alle autonome en gebiedsontwikkelingen zal de maatlat Duurzaam Bouwen (GPR) een belangrijke rol gaan spelen op het gebied van energiebesparing en CO₂ uitstoot.

Daarnaast liggen er nog steeds kansen om als gemeente onze voorbeeldfunctie uit te bouwen en de gemeentelijke organisatie verder te verduurzamen. Zeker met de landelijke eis dat alle gemeentelijke organisaties in 2017 compleet energieneutraal moeten zijn.

Kwalitatieve ambitie 2020/2030

Naast de kwantitatieve ambitie heeft de gemeente de volgende kwalitatieve ambities vastgesteld:

- Haarlemmermeer is een pionier in verduurzaming van de woon-, werk-, leer en leefomgeving in 2030;
- Duurzaamheid is één van de economische pijlers in 2030;
- Haarlemmermeer is een internationaal kenniscentrum van logistiek en duurzaamheid in 2030.

Om deze kwalitatieve doelstellingen te bereiken dient onveranderd ingezet te worden op die projecten en activiteiten die in dit kader zijn gestart, zoals Enginn, GSSC, Duurzaam Ondernemen en de Versnellingskamer. Hierbij opgemerkt dat dit dan ook vraagt om voortzetting van deze initiatieven na 2017: voor Enginn en het GSSC geldt dat het samenwerkingsverband in principe tot 2017 loopt. Ook verdere strategische inzet is belangrijk om initiatieven verder uit te bouwen, synergie tussen initiatieven te (blijven) benutten, en te kunnen (blijven) anticiperen op ontwikkelingen in duurzaamheid. Zo wordt aan duurzame ontwikkeling steeds vaker gewerkt vanuit de gedachte van een circulaire economie en gesloten kringlopen.

Uitvoeringsprogramma 2014

Conform het programma Ruimte voor Duurzaamheid 2012-2014 zullen wij de komende tijd onveranderd met name inzetten op de verdere uitrol van Meermaker, Tegenstroom, het GSSC, Enginn en het faciliteren van de Stichting Windpark Haarlemmermeer Zuid ten behoeve van de realisatie van het windpark.

In het uitvoeringsprogramma 2014, die als bijlage bij de Monitor 2013 op pagina 91 is opgenomen is een overzicht opgenomen van de projecten en activiteiten die in 2014 en eventueel hierna continueren. Zo worden begin 2015 ruim 100 displays met actuele reisinformatie voor gebruikers van het openbaar vervoer geplaatst bij bushaltes. Deze worden voorzien van zonnepanelen zodat ze energieneutraal zijn in de exploitatie.

Overig

Voor de termijn 2020/2030 lijkt, daarnaast, ten opzichte van de onderdelen van het programma Ruimte voor Duurzaamheid, een verbreding gewenst in verband met:

- Het nieuwe Energie-akkoord;
- Bredere duurzaamheidsdoelstellingen (o.a. klimaatbestendigheid);
- Andere ontwikkelingen (komende wetgeving en technieken met betrekking tot bijvoorbeeld warmte-koude opslag en smart grids²).

Verder zal bij economisch herstel veel aandacht nodig zijn voor het bereiken van de ambitie van CO₂-neutrale gebiedsontwikkelingen zoals Haarlemmermeer-West, de ontwikkeling van nieuwe logistieke bedrijven terreinen en de vernieuwing van bestaande kantoren- en bedrijventerreinen.

Zo is met het in 2013 tussen de SER-partners en het rijk afgesloten Energie akkoord zijn er kansen voor gemeenten (en andere lokale overheden) om een substantiële krachtsinspanning te plegen op het gebied van:

- Uitbouwen samenwerking met de bouwinstallatie sector om de gezamenlijke markt open te breken voor besparingen, duurzaam bouwen, duurzaam renoveren en decentrale energieopwekking zoals warmte koude opslag, warmte terugwinning uit het riool, afwaterzuivering, etc.
- Aanjagen projecten voor verduurzamen van de energievoorziening in maatschappelijk vastgoed en ontwikkelen een repeteerbare (aanbestedings-) aanpak, die aangevuld kan worden met niet-maatschappelijk vastgoed en betrokkenheid van andere (private) partijen (gebiedsgeoriënteerde aanpak).
- Oprichten van een onafhankelijk expertisecentrum ter ondersteuning en identificatie van de meest effectieve maatregelen op het terrein voor een verbeterde energie-efficiëntie voor alle vormen van vastgoed.
- Opzetten een ondersteuningsstructuur voor het verhogen van het kennisniveau bij opdrachtgevers en het opzetten van integrale duurzame ontwikkelen ontwerpprocessen bij nieuwbouw en renovatie van schoolgebouwen.

---

² De term **smart grid** wordt gebruikt voor technologieën om het elektriciteitsnet te beheren nu steeds meer apparaten worden aangesloten die lokaal een forse vraag of aanbod van stroom op het lokale net veroorzaken. Dit betekent dat straks netbeheerders, producenten en consumenten hun verbruik vaker onderling moeten afstemmen om overbelasting van het lokale net te voorkomen.

- Op stellen van warmte plannen per gebied samen met leverende en verbruikende sectoren, dat kansen voor verbetering van de industriële warmtehuishouding creëert door het aanbod van en de vraag naar warmte in de ruimte goed te positioneren
- Besparen op openbare verlichting: minimaal veertig procent van het bestaande openbare verlichtingspark in 2020 voorzien van slim energiemangement en energiezuinige (led) verlichting. Openbare verlichting en verkeersregelinstallaties zullen ten opzichte van 2013 20% besparing leveren in 2020 en 50% in 2030.
- Wettelijke verplichtingen energiebesparingsverplichting beter handhaven en uitvoeren: de Wet milieubeheer verplicht moet substantiële beter uitgevoerd en gehandhaafd worden, onder andere met behulp van concrete erkende maatregelenlijsten. Energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van vijf jaar of minder zijn verplicht en dienen gehandhaafd te worden.

De kansen en doelstellingen die uit het Energie Akkoord naar voren zijn gekomen worden apart uitgewerkt.

Meer informatie

Op 3 maart 2014 is de bijeenkomst 'De toekomst is gisteren begonnen in Haarlemmermeer' gehouden. Deze bijeenkomst is erop gericht de successen te markeren van de initiatiefnemers die de afgelopen jaren met ons hebben gewerkt aan het verduurzamen van Haarlemmermeer. De bijeenkomst is er juist ook op gericht, om met elkaar verdere stappen te zetten.

Ook de gemeenteraad was uitgenodigd voor deze bijeenkomst; de uitnodiging hiervoor is in januari verzonden. In de begrotingscyclus wordt integraal via de gemeentelijke programma's en specifiek via een duurzaamheidsparagraaf gerapporteerd over de voortgang van het programma. De duurzaamheidsparagraaf in de jaarrapportage is sinds 2012 gecertificeerd. Doordat de monitor dit jaar eerder verschijnt dan eerdere jaren, zijn dit jaar de gegevens van 2013 ook opgenomen in de jaarrapportage van de gemeente. Uw raad zal in het begin van 2015 de monitor Ruimte voor Duurzaamheid 2014 ontvangen.

Wij verwachten u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van de gemeente Haarlemmermeer
De secretaris

de burgemeester

drs. C.H.J. Brugman

drs. Th.L.N. Weterings